

MÁSFÉL ÉVTIZEDE A 300 ÉVES HAZAI SZABADSÁGVESZTÉS-BÜNTETÉS SZOLGÁLATÁBAN – A MAGYAR BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS MÚZEUMI KIÁLLÍTÓHELYE, A SÁTORALJAÚJHELYI BÖRTÖNMÚZEUM TÖRTÉNETE

Az évfordulók mindig alkalmasabb időpontok arra, hogy visszatekintsünk az eltelt időszakra, értékeljük azt a munkát, ami a mindennapjainkat meghatározza egy adott szervezetnél, intézménynél. A 2022. és a 2023. év erre különösen alkalmas, hiszen a magyar büntetés-végrehajtás szempontjából kiemelkedő évfordulókra emlékezhetünk.

Magyarországon az elzárásnak ismerjük bár korábbi, az Árpád-korig visszanyúló előzményeit is, a szabadságvesztés-büntetés először a Magyar Törvények Gyűjteményében, éppen 300 évvel ezelőtt, III. Károly uralkodása alatt kiadott 1723. évi XII. törvénycikkben jelent meg, a vérfertőzést büntették így.¹ A jogalkotói szándékot azonban közvetlenül nem követte a szabadságvesztés gyakorlati alkalmazásának elterjedése, arra még egy fél évszázadot kellett várni. Gróf Esterházy Ferenc, Mária Terézia magyar tanácsosa 1770-ben telket és épületet ajánlott fel birtokán, és 250 évvel ezelőtt, 1772. szeptember 4-én nyílt meg a szempci országos fenyítőház, ahová a javíthatatlanokat és a kihágókat, illetve a halálbüntetésre kevésbé érdemeseket, vagy az az alól kegyelemből felmentetteket utalták, de felvettek a fenyítőházba szülők által beküldött rossz magaviseletű gyermekeket is, amennyiben eltartásukról a szülők gondoskodtak.²

Ez az a két meghatározó időpont, amihez a magyar büntetés-végrehajtás történetében már a szabadságvesztés-büntetés jogilag szabályozott és szervezetenként is működő megjelenése köthető, így – a testi fenyítés hosszú évszázadainak előzménytörténetén túl – ezek az évfordulók mérföldkövekként jelölik ki a másfél évtizeddel ezelőtt, 2007-ben megnyílt sátoraljaújhegyi Börtönmúzeum tematikáját, amit képek, dokumentumok, tárgyi emlékek és információk segítségével mutat be látogatóinak.

1 vö. Czenczer O. (2014) p. 236.

2 vö. Mezey B. (2018) p. 373-374. és Vajna K. (1906) p. 69., p. 117., p. 315.

A Magyar Büntetés-végrehajtás Múzeumi Kiállítóhelyének előképe, az első Börtönmúzeum

Amikor a büntetés-végrehajtás múltjáról gondolkodunk, egy név megkerülhetetlen: Vajna Károly.³ Ő volt az, aki elsőként foglalkozott tudományos igényességgel a magyar büntetés-végrehajtás múltjával. Egyrészt saját gyűjteménye, másrészt a „*Hazai régi büntetések*” című kötetei⁴ járultak hozzá, hogy – más, szintén kiemelkedő börtönügyi szakemberek munkássága mellett⁵ – a XIX-XX. század fordulójára mint a hazai büntetés-végrehajtás aranykorára tekinthessünk vissza. E korszak valóságos és szimbolikus csúcspontja az 1905. évi VII. Börtönügyi Kongresszus budapesti tanácskozása volt, melyen a világ legtekintélyesebb börtönügyi szakemberei cseréltek eszmét, elismeréssel szólva a magyar börtönügy állapotáról.

A kor büntetés-végrehajtási szakemberei érzékelték a múlt tapasztalatainak jelentőségét, így a börtönügyi tudomány Európa-szerte a bevett diszciplínák közé emelkedett. E terület mindmáig legértékesebb hazai történeti adatgyűjteményét nem történész vagy jogtörténész publikálta, hanem a Budapesti Királyi Országos Gyűjtőfogház igazgatója, a már említett Vajna Károly. Kétkötetes alapművének fő céljaként az első – modern értelemben vett – büntetés-végrehajtási intézeteknek (a szempci, a tallói és a szegedi fenyítőháznak), a szabadságvesztés-büntetés korai formáinak állított emléket, de nem mellőzte a kutatómunkája során felhalmozott, egyéb büntetési nemekre vonatkozó adatsorok közzétételét sem.

Az igazgatónak a könyv megírásához szükséges kitaró, országszerte folytatott gyűjtőmunkája során birtokába jutott tárgyi emlékek jelentették az alapjait annak az értékes gyűjteménynek, amelyet a következő években állított össze. Az egyre növekvő tárgyi és könyvtári anyagot átmenetileg a gyűjtőfogházban helyezték el, ami behatárolta a kiállítási lehetőségeket. A múzeum gyűjteményében legnagyobb részt a régebbi múlt emlékei, a feudális büntetés-végrehajtás már régen mellőzött eszközei kaptak helyet (kalodák, pellengérek, szegyenátlák, szegyenkövek, a legkülönbébb bilincsek, kőgolyók, hóhérpallások, kivégzőszékek és kerekék).

1. kép: Az Országos Börtönügyi Múzeum katalógusának címlapja 1923-ból. Fotó: Kiskun Múzeum

3 Vajna Károly (Nagyenyed, 1851. október 13. – Budapest, 1931. július 13.) királyi tanácsos, a budapesti királyi országos gyűjtőfogház igazgatója.

4 Vajna K. (1906)

5 Csintalan et al. (2005) p. 29.

Hatalmas volt a múzeum képanyaga, továbbá jelentős a rabmunka-gyűjtemény és az európai intézetek alaprajzainak gyűjteménye, valamint a Börtönmúzeum esetében igazi különlegességnek számított a korra jellemző gipszmásolatok bemutatása, ami a hazai intézetek 1:250 léptékű makettjeit jelentette.

1920-ban a múzeumot átköltöztették az Igazságügyi Minisztérium épületébe, azonban az Országos Börtönügyi Múzeum gyűjteménye néhány évtized múlva veszélybe került. A második világháború után kormányra jutó új hatalom igazságügyi tárcája már nem tartott igényt a „feudális és imperialista” múlt relikviáira. Az évtizedes gondoskodással kialakított gyűjtemény előbb a pincébe került, majd felajánlották a művelődési tárcának. Néhány év hanyattatás után, a múzeum anyagának még megmaradt része 1950-ben a régi Kiskun kerület székháza mögött található, egykori tömlőcépületben lelt új otthonra. Az átköltöztetés viszontagságai erősen megcsonkították a gyűjteményt. A Kiskun Múzeumba került töredékgyűjteményből rendezett *„első kiállítást még 1950-ben láthatta az érdeklődő közönség, majd Bónis György levéltáros történész rendezésében 1969-ben nyílt meg „A magyar büntetőjog emlékei 1514-1919” című állandó kiállítás.”*⁶

A Vajna Károly-féle gyűjtemény lezárt egésznek tekinthető, mivel bár nem kizárólag, de leginkább a testi fenytés időszakából származnak a töredékgyűjtemény darabjai. Indokolt volt tehát annak a korszaknak a hangsúlyosabb, büntetés-végrehajtási szemléletű megjelenítése, aminek az állomásai: a magyarországi fogházak szervezetéről rendelkező osztrák igazságügyi miniszteri rendelet 1854-es magyarországi bevezetése, az első hatályba lépett hazai büntetőtörvénykönyv, a Csemegi-kódex⁷ 1878-as elfogadása, majd – időben ugorva – a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának és a Közérdekű Munkák Igazgatóságának 1952-es szervezeti átalakulása, végül pedig a rendszerváltozást követő európai jogharmonizáció.

A sátoraljaújhelyi Börtönmúzeum megnyitása

A börtönügyi tudomány majd százéves – 1867 és 1945 közötti –, organikus fejlődésének a hazai büntetés-végrehajtás drasztikus átalakítása vetett véget. Az egyfokozatúvá váló rendszer szakított minden korábbi eredménnyel, a szabadságvesztés-büntetés kettős céljából pedig csak az elítéltek izolációjára helyezték a hangsúlyt, tehát a kialakuló új rendszer kezében a börtönök a megtorlás eszközévé és helyszíneivé váltak. A helyzet a kádári konszolidáció éveiben változott, amikor ismét helyet kapott a rabok oktatása és nevelése.⁸ Ez az időszak nyitotta meg annak a lehetőségét, hogy egyes intézetekben, egy-egy sarokban, tárlóban, faliújságon a múlt relikviái is helyet kapjanak. A hazai

6 Mészáros Márta igazgató (Kiskun Múzeum) szóbeli közlése nyomán.

7 1878. évi V. törvénycikk. A magyar büntetőtörvénykönyv a büntettekről és vétségekről

8 Csintalan et al. (2005) p. 213-215.

börtönügy múltja és eredményei iránti érdeklődésnek a rendszerváltozás adott lendületet ott, ahol a hagyományok iránti érzékenység nagyobb volt, és több állománytag is magáénak érezte a múlt feltárásának szükségességét. A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön személyi állományi tagjai az intézet fennállásának 100. évéhez közeledve

2. kép: A Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön centenáriumi évkönyvének borítója. Fotó: Börtönmúzeum

3. kép: A Börtönmúzeum megnyitójáról készült emléklap. A szalagot átvágja Petrétai József igazságügyi és rendészeti miniszter és Hörcsik Richárd országgyűlési képviselő. Fotó: Börtönmúzeum

különösen motiváltak voltak a börtön múltjának feltárásában és bemutatásában. 2005-ben jelentették meg a Csintalan János, Hajdú Miklós, Dr. Lőrincz József és Mihály Attila által írt kötetet, mely az intézet történetét mutatja be, illetve még ezt megelőzően látott napvilágot Vojtovics Gábor szerkesztésében az a tanulmánykötet, ami az intézet mellett működő, a fogvatartotti munkáltatást végző cég félévszázados múltját ismerteti. A tudományos igényű dolgozatok mellett a tárgyi emlékek gyűjtése is elkezdődött, melyek a centenáriumi évre időszaki kiállítássá szervezve kerültek bemutatásra. Ezek a jelentős történeti munkák adtak lendületet annak a gondolatnak, hogy a büntetés-végrehajtási szervezetnek ismét legyen saját szakmúzeuma, amit erősített, hogy ekkor már minden más rendvédelmi szervnek volt a szervezet múltját bemutató gyűjteménye.

Az intézet állományának jelentős része dr. Estók József bv. dandártábornok, intézetparancsnok vezetésével fogott neki a tudományos megalapozó, szervező munkának, a leendő kiállítás forgatókönyv-készítésének, a szerzeményezésnek és az infrastrukturális beruházásnak. Szakmai segítséget a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum vezetése és munkatársai nyújtottak a kiállítás színvonalas kivitelezéséhez, a szükséges anyagi forrásokat pedig az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, valamint az Országos Bünmegelőzési Bizottság által kiírt pályázat – „Tanulj a múltból - ez nem a te utad” – elnyerésével sikerült megteremteni. A rendelkezésre álló pénzügyi eszközök azonban korántsem lettek volna elegendőek egy ekkora vállalkozás megteremtéséhez. A kivitelezéshez számos helyi szervezet és vállalkozás csatlakozott adományozóként vagy vett részt benne természetbeni hozzájárulásával, éppúgy, mint az állomány tagjai, sőt, a fogvatartottak is.

Az állománytagok és a fogvatartottak – az építési, a szerelési, a gépészeti, az informatikai és a berendezési feladatok során végzett – áldozatos munkájának köszönhetően 2007. március 6-án, már Takács László bv. ezredes, intézetparancsnoksága idején megnyílt a kiállítóhely. Sátoraljaújhely főutcáján – az egykori Királyi Törvényszéki Palota több mint száz éves, impozáns épületében – a mai Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön parancsnoki épületének alagsori részében kialakított múzeum 5 teremben, közel 250 m²-en ad otthont az évek alatt összegyűjtött tárgyak, képek, információk rendszerezett bemutatásának.

A Börtönmúzeum állandó kiállítása és céljai

A kiállítás forgatókönyvének összeállításakor arra törekedtek, hogy a kiállított anyagok segítségével, tudományos igénygel mutassák be azt az utat, amit az emberiség – hangsúlyozva a magyar vonatkozásokat – a korai testi fenyítések és a halálbüntetés alkalmazásától a szabadságvesztés-büntetés uralkodóvá válásáig megtett. A büntetés-végrehajtás átfogó történeti és szakmai szemléletű bemutatására Közép-Európában elsőként ez a múzeum vállalkozott, mely a hazai és az európai börtönügyi tudományterület legfontosabb eredményeit összegzi és mutatja be az érdeklődő látogatóknak. A tárlat szemlélteti a magyar történelem büntetési rendszereit, formáit, a szankciók

4. kép: XIX. századi szintelválasztórács a lipótvári fegyintézetből. Fotó: Börtönmúzeum

végrehajtásának módjait, a büntetésüket töltők helyzetét, sorsát. A látogatók megismerhetik a megtorló, a testcsönkítő és a halálbüntetéseket, a nemzetközi és a hazai szabadságvesztés-büntetés napjainkig tartó formálódását, a hazai és európai börtönrendszereket, a magyar büntetés-végrehajtás korabeli és mai intézményi rendszerét, továbbá a fogvatartottak életét, oktatását, munkáltatását, művészeti alkotásait, valamint a személyi állomány tevékenységét és munkaeszközeit. Megtekinthető emellett három zárkahelyiség is: egy, ami az 1850-es években volt használatos, egy mai előírások szerinti, valamint egy álló sötétzárka, melyet az 1950-es évek közepéig alkalmaztak. A kiállított tárgyi anyag mennyisége (közel 800 darab) folyamatosan bővül, főként a nyugállományba vonuló állománytagok, valamint örökösök felajánlása révén. A legjelentősebb tárgyi emlékeink: az 1790-es évekbeli faragott kő zárkaajtókeret és fa ajtó, a lipótvári fegyintézetből származó szintelválasztó- és ablakrács, az 1800-as években használt, működőképes öntöttvas zárkakályha, egy eredeti bitófa, különféle kalodák, de bemutatásra kerül egy szégyenpad és egy deres, valamint béklyók és az 1800-as évek végéről származó írásos anyagok is.

A tárlat bepillantást enged a látogatók számára a börtönök körülvéző fizikai és pszichikai falak mögé. A történeti áttekintésen túl az a szándék is vezérelte a múzeum megálmodóit, hogy a börtönnek, ennek a közvéleményben ellentmondásos megítélésű intézménynek, kevésbé ismert nézőpontú bemutatására is kísérletet tegyenek a börtön szakmatörténeti, szakmai megismertetése által.

Nem kevésbé fontos szempont volt a múzeum létrehozásakor az az edukációs cél, hogy – elsősorban az iskoláskorú – látogatói számára a jogkövető magatartás, kultúra kialakítását támogató bűnmegelőzési célú múzeumpedagógiai programot is kínáljon.

A múzeum akkor tölti be küldetését, ha a látogatók fogadása mellett, annak a tudományterületnek is növeli az ismeretanyagát, amelynek a tárgyi emlékeit gyűjti, megőrzi, feldolgozza és bemutatja. Már az alapításkor cél volt egy digitális múzeumi forma kialakítása is, hogy a ki nem állított dokumentumok, képek a kutatók számára megismerhetők legyenek, elősegítve ezzel a börtöntörténeti publikációk megjelenését.

A múzeum előterében pedig kialakításra került egy értékesítő hely, ahol a fogvatartottak által készített tárgyi emlékek – kerámiatárgyak, festmények – is megvásárolhatók.

Az elmúlt másfél évtized eredményei

Az új múzeum szükségessége hamar beigazolódott. A 2007-ben megnyílt kiállítóhely már a megnyitását követő két évben kivívta a látogatók és a múzeumi szakma képviselőinek elismerését, kétszer is elnyerte Az Év Múzeuma díj bíráló bizottságának elismerő oklevelét. A díjak odaítélésének alapja a szakmai munka elismerése mellett,

a fokozott látogatói érdeklődés volt, amely a Zemplénbe látogatók részéről nyilvánult meg az újonnan nyílt, unikális múzeum iránt.

5. kép: Az Év Múzeuma díj bíráló bizottságának elismerő oklevele (2007)

6. kép: Az Év Múzeuma díj bíráló bizottságának elismerő oklevele (2008). Fotó: Börtönmúzeum

A múzeum a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtön fenntartásában működik, annak szervezeti egységként. Igazgatója a mindenkori intézetparancsnok, akinek beosztottja a börtönmúzeumi főelőadó. A megnyitást követő nyári idénytől hét éven át Lauber Melinda kulturális antropológus fogadta a látogatókat. Biztos jelenlétének köszönhetően alakult ki a Börtönmúzeum nyitvatartása, és állandósult a fizető látogatók száma is. A Hadtörténeti Múzeum felügyelete és dr. Estók József szakmai irányítása mellett, nevéhez kötődik a múzeum adminisztrációjának, gyűjteménykezelésének, dokumentációjának kialakítása.

Az intézetparancsnoki feladatokat 2008 óta ellátó Rózsashegyi Tamás bv. ezredes – a múzeum tudományos vonalát erősítve – kiemelten kezelte a kiállítóhely pedagógiai programjának és szervezeti kapcsolatainak erősítését. Ennek eredményeként a Börtönmúzeum alapítása után néhány évvel bekapcsolódott a városi, regionális és országos

7. kép: Múzeumok majálisa, 2015. Fotó: Börtönmúzeum

kulturális programokba, amelyek közül is kiemelkednek a Múzeumok Éjszakája és a Múzeumok Majálisa rendezvényei. A múzeumi kitelepülések kedvelt eszközei lettek a testi fenyítések időszakát idéző eszközök múzeumpedagógiai célú másolatai (kaloda, deres, páros kaloda) és a monarchia korában használt őrszemélyzeti ruhák (hagyományörző) replikái. Az Ignáth Tamás bv. főtörzsőrmester logótervével kialakuló arculat, az elkötelezett és egyre inkább összeszokott állománytagok részvételével létrejövő kitelepülések meghozták eredményüket: a 2011. évi Múzeumok Majálisán a látogatók szavazatai alapján a leglátványosabb sátonnak járó közönségdíjat a Börtönmúzeum nyerte el.

2014-2016 között a Börtönmúzeum munkatársa Kovács István volt, ebben az időszakban a múzeumi és kulturális rendezvények mellett a rendvédelmi programokon való részvételek száma is nőtt. A múzeumpedagógiai vonal erősítése mellett ekkor került sor a Kerchnerné dr. Felső Zsuzsanna bv. őrnagy által vezetett Eötvös József Börtönügyi Egyesülettel közösen kiadott Börtönmúzeumi Füzetek sorozat⁹ elindítá-

8. kép: A Börtönmúzeumi Füzetek sorozat 5. részének borítója. Ulrich Miklós: Kiált egy kavics (2018). Fotó: Börtönmúzeum

sára is. A múzeumigazgatói feladatot ellátó intézetparancsnok célja e kiadványokkal az intézet és a múzeum közötti tudományos kapcsolat erősítése volt, témája pedig egy akkor igen aktuális feladatnak tett eleget. Ebben az időszakban ugyanis – életkorukból adódóan – már egyre kisebb számban voltak megszólíthatók egykori politikai elítéltek, akik emlékeinek megőrzése és közreadása a Börtönmúzeumi Füzetek fontos küldetésévé vált. Az 1940-es években baloldali, míg az 1950-es években jobboldali meggyőződésükért rabságot szenvedettek emlékeinek szerkesztett formában való

9 Börtönmúzeumi füzetek 1-8. Kiadja: A Magyar Büntetés-végrehajtás Múzeumi Kiállítóhelye (Börtönmúzeum) és az Eötvös József Börtönügyi Egyesület. Szerkesztő: Sáfrányos Krisztián (2014-2017), Pavlics Tamás (2018-2022).

megjelentetésével a múzeum olyan feladatot vállalt, amelynek teljesítése során bebizonyosodott, a huszonnegyedik órában vagyunk: az utolsó túlélők emlékeit adta, adja közre a Börtönmúzeum az eddig megjelentetett kötetekben.

A 2007-2016 közötti időszakban a múzeumhoz kapcsolódó folyosón rendszeresek voltak az időszaki kiállítások, amelyek a börtönvilág egy-egy tematikus egységét, korszakát mutatták be. Kiemelkedett ezek sorából az 1944. évi börtönkitörés 70. évfordulójára rendezett tárlat. A kiállítás elismerését és elismertségét mutatja az is, hogy 2015-ben a KZ-Gedenkstätte Dachau¹⁰ meghívására emléktábla avatására is sor került.¹¹

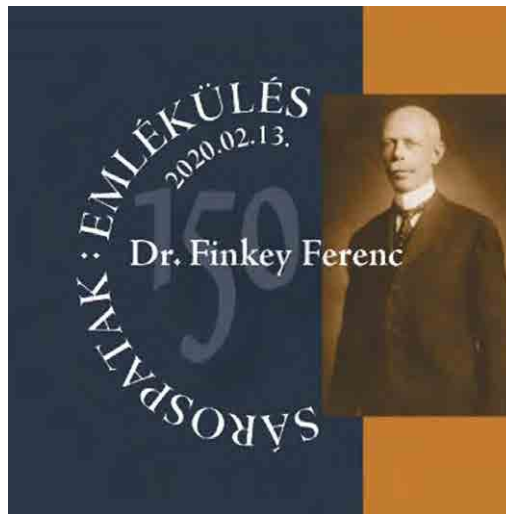
A 2016-2017 közötti időszak „interregnumnak” tekinthető a múzeum életében, állandó börtönmúzeumi munkatárs hiányában. Minden intézmény életében előfordulnak hullámvölgyek, ám ezen időszakok tapasztalatai is az intézmény javára fordíthatók. 2016-2017-ben a látogatófogadás azoknak az állománytagoknak az ideiglenes feladata lett, akik már a múzeum létrehozásakor, majd a későbbiekben, a működtetés feladataiból is aktívan kivették részüket. A látogatók ezekben az években különösen Bodnár István bv. alezredes, Géczy Andrea bv. százados, Dobos Gábor bv. százados, Gyarmati Géza bv. százados, Kaduk István bv. alezredes, Sáfrányos Krisztián bv. őrnagy, Szegedi Péter bv. alezredes és Zagyi Péter bv. őrnagy magas szintű tárlatvezetéseinek tekinthették meg a múzeumot.

2018-tól a börtönmúzeumi főelőadói feladatokat jelen sorok írója látja el. A múzeum működése a korábbi években elért eredményekre támaszkodva szerveződik, ugyanakkor új kihívásokkal, lehetőségekkel is kiegészült. A múzeum látogatószáma a rendszeres nyitvatartásnak köszönhetően ismét növekedésnek indult. A növekvő látogatószám egyre több olyan vendéget is eredményezett, akik újabb szakmai kapcsolatokat hoztak a múzeumnak, elsősorban tudományos területen. A 2019-2020-as Finkey-emlékév a Sárospataki Református Teológiai Akadémiával és a Károli Gáspár Református Egyetemmel, a Börtönmúzeumi Füzetek szerkesztése pedig a Miskolci Egyetemmel segítette elő az együttműködést. Ugyanekkor a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságáról is érkeztek olyan megkeresések, melyek az organikusabb szervezeti együttműködésbe kapcsolták be a Magyar Büntetés-végrehajtás Múzeumi Kiállítóhelyét. A Szent Adorján Év időszaki kiállításai, a budapesti Múzeumok Éjszakája rendezvényei a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának épületében és a múzeumpedagógiai programmal kísért toborzókörút is az országos szintű

10 Az egykori dachauai koncentrációs táborterületén működő emlékhely és múzeum. (Az 1944. március 22-i sátorlajújhelyi börtönkitörésben résztvevő túlélők jelentős részét a dachauai koncentrációs táborba deportálták.)

11 Aus dem ungarischen Knast ins deutsche KZ, Süddeutsche Zeitung. Online: <https://www.sueddeutsche.de/muenchen/dachau/dachau-satorlajujhely-aus-dem-ungarischen-knast-ins-deutsche-kz-1.2587851> (Letöltés ideje: 2023. március 14.)

9. kép: Finkey Ferenc születésének 150. évfordulójára rendezett sárospataki emlékülés arculati eleme (2020). Fotó: Börtönmúzeum

kooperáció fontos mérföldköve volt. A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeummal történt kapcsolatfelvétel eredményeként, a KultúrBónusz program keretében kerültek kidolgozásra a gyűjtemény múzeumpedagógiai programjai. A múzeumpedagógiai és -andragógiai programok közül kiemelkednek azok a tematikus várostörténeti séták, melyek az intézet által felújított Hősök temetőjébe vezetnek. Sátorajtaújhely I. világháborús történeti emlékeinek és élő történelmi emlékezetének megőrzése azért is különösen fontos a múzeum szempontjából, mert a Hősök temetőjében található mintegy másfélezer sírkövet az intézet elítélteji öntötték újra, míg a hősök emlékezetéért különösen sokat tettek azok az állománytagok – Szakály András, Halász László, Matta András, Szabadka Zsolt –, akik a Füzéri Hadtörténeti Kör hagyományörzőiként vesznek részt a megemlékezéseken.

A fellendülés éveinek a koronavírus szabott gátat. A bezárások időszakában lakat került a múzeumra, de a korábbi évek eredményei átsegítették a nehéz időközön. Akár csak Vajna Károly idejében, személyesen csak szakmai csoportok, egyedi engedéllyel látogathatták a múzeumot, emellett azonban streamelt tárlatvezetéseket tartottunk joghallgatóknak és folytattuk a szakmai füzetek megjelentetését is. Szomorú aktualitása ennek az időszaknak, hogy a koronavírus-járvány következtében elhunyt Hajdú Miklós börtönlelkész szolgálati idejének Historia Domusa az utolsó megjelent kötet a sorozatban. Szerződést kötöttünk a MúzeumDigitár gyűjteménykezelő-rendszerrel, mely a műtárgyak online térbe történő folyamatos feltöltésével a múzeum digitális láthatóságát fogja biztosítani.

